

‘HET ONDERWIJS MOET ZICH OM DE LEERLING HEEN ORGANISEREN’

 DIANA HOOGEVEEN: ‘Als ergens de opkomst van de digitale mens al is doorgedrongen, is het in het onderwijs. Niet verbazingwekkend; de digitale generatie, bevolkt inmiddels massaal de collegebanken van de universiteiten. De meeste onderwijsinstellingen werken dan ook al met digitale leeromgevingen. Lerenden kunnen hierop lesstof vinden, samen aan projecten werken en vragen aan hun docenten stellen.’

 RENÉ MONTENARIE: ‘Dat is een goed begin, maar we zijn er nog lang niet. De leef- en leerstijl van de huidige generatie scholieren en studenten is dermate met moderne communicatietechnieken vervlochten dat het onderwijs hierin niet kan achterblijven. De toekomst is aan onderwijs op maat. Lerenden stellen hun onderwijscarrière à la carte samen, nemen deel aan leercommunities op het internet en worden bij het studeren gecoacht en terzijde gestaan door docenten.’

 WILLEM-JAN VAN ELK: ‘Het onderwijs moet zich om de leerling heen organiseren. Die lerende staat met zijn leervraag centraal. Het onderwijs ondersteunt zijn ontwikkeling zonder dat de lerende wordt gehinderd door traditionele organisatievormen.

In plaats van hem bijvoorbeeld in een havo-keurslijf te dwingen, haalt de student een havo-diploma Duits, een vwo-diploma wiskunde, en een vmbo-diploma muziek. Voor al zijn talenten krijgt hij onderwijs op maat. Dus waarom niet ook alvast een paar propeusevakken Industrieel Ontwerpen gehaald?’

DE KENNISECONOMIE VRÁÁGT OM ONDERWIJS OP MAAT

 RENÉ MONTENARIE: ‘Maatwerk betekent ook dat lerenden tegelijkertijd aan verschillende onderwijsinstellingen opleidingen kunnen volgen, cursussen geen vaste startdata meer zullen hebben, en de vaste schoolvakantieperiode in veel gevallen verdwijnt. Zo wordt een leven lang leren realiteit. Een noodzakelijke ontwikkeling; efficiëntere allocatie van het onderwijsaanbod – en dus van vaardigheden en kennis – is nodig om te overleven in een mondiale kenniseconomie. De beroepsbevolking moet over de juiste vaardigheden en kennis beschikken op dat moment dat zij die nodig heeft. De kenniseconomie vraagt om onderwijs op maat.’

De inzet van ICT maakt onderwijs op maat mogelijk.

Dat ideaal is echter alleen mogelijk als die inzet hand in hand gaat met organisatieverandering.

Gratis schoolboeken zijn een rem op de verdere innovatie van leermiddelen

 GUUS DELEN

 WILLEM-JAN VAN ELK

 DIANA HOOGEVEEN

 RENÉ MONTENARIE

 WILLEM-JAN VAN ELK: ‘Vraag blijft natuurlijk wel hoe je bij dit onderwijs op maat, een bepaald kwaliteitsniveau garandeert. Aan de ene kant wil je lerenden de ruimte bieden om hun passies te ontwikkelen, aan de andere kant wil je als maatschappij dat burgers over basisvaardigheden als schrijven, Engels en geschiedkundige kennis beschikken. Een aantal competenties zal iedereen dan ook moeten ontwikkelen.’

 GUUS DELEN: ‘Ik maak me niet zozeer zorgen of lerenden basisvaardigheden en -kennis opdoen, maar of ze zich ook specialiseren in die richtingen die de arbeidsmarkt het hardst nodig heeft. Neem ons eigen vak: ICT. De opleidingen trekken steeds minder studenten omdat die bang zijn ‘‘toch te worden ge-outsourced’’. Terwijl er een nijpend en blijvend tekort is aan hoogopgeleide ICT’ers die organisatorische vraagstukken naar ICT-oplossingen kunnen vertalen. De oplossing daarvoor is niet het inrichten van een standaard vakkenpakket, maar het beter inzichtelijk maken dat die behoefte in de arbeidsmarkt bestaat.’

ICT ALS NOODZAKELIJK HULPMIDDEL

 WILLEM-JAN VAN ELK: ‘Het gewenste massamaatwerk is niet mogelijk zonder de juiste inzet van ICT. Er zijn daartoe ook voldoende mogelijkheden: ICT kan leermiddelen leuk en uitdagend maken, en biedt een fantastische kans om inhoud en tempo van het leerplan af te stemmen op het individu, waarbij begeleiders de mogelijkheid hebben om het leerproces te overzien en te volgen. Daar komt nog eens bij dat de digitale generatie gewoon verwacht dat ICT geïntegreerd is in het onderwijs.’

 GUUS DELEN: ‘Om de idealen van flexibel onderwijs en een leven lang leren te bereiken moet ICT breder worden ingezet dan alleen in het primaire leerproces. Als lerenden hun eigen leerpaden samenstellen en aan meerdere instellingen onderwijs volgen, moeten deze organisaties samenwerken. Immers, iedere instelling verzorgt slechts een deel van de opleiding van de lerende. De slimme inzet van ICT speelt bij het faciliteren van die samenwerking een belangrijke rol.’

VAN DOCENT NAAR COACH

 DIANA HOOGEVEEN: 'Volgens mij is bij al deze ontwikkelingen een grote rol weggelegd voor de docent. De veranderingen die wij schetsen, betekenen dat zijn rol steeds meer die van coach wordt. Hij zal de lerende coachen bij het maken van de juiste loopbaankeuzen. De docent heeft daarvoor namelijk de kennis in huis: hij ziet waar zijn oud-leerlingen terecht komen. HO-docenten zitten in overlegorganen waarin ook het bedrijfsleven vertegenwoordigd is.'

 WILLEM-JAN VAN ELK: 'De rol van de docent is inderdaad cruciaal in het welslagen van de transitie die het onderwijs moet ondergaan. Wat dat betreft is het belachelijk dat er nog steeds docenten van het PABO komen die niet met computers kunnen omgaan. Wil je deze verandering doen slagen, dan moet je aan de wortels beginnen, namelijk bij het docentencorps. Docenten moeten vertrouwd zijn met ICT, weten wat de potentie van ICT voor het onderwijs is, en weten hoe ICT in leerprocessen kan worden geïntegreerd.'

 RENÉ MONTENARIE: 'Naast een meer coachende rol aannemen, moeten docenten leerlingen ook nieuwe vaardigheden bijbrengen, zoals communiceren en organiseren. Maar ook het vermogen de authenticiteit van informatie te kunnen beoordelen. Nu informatie, door de opkomst van de moderne communicatietechnologie, overal aanwezig is, wordt het een steeds belangrijkere vaardigheid om echt van nep te onderscheiden. Als docenten die stap kunnen zetten, staat niets meer een leven lang leren in de weg.'

De rol van de docent

is

cruciaal

in welslagen

transitie

VISIE IS NODIG, OOK OP ICT

 WILLEM-JAN VAN ELK: 'Onderwijsinstellingen staan voor een grote organisatorische verandering, omdat zij zowel leerprocessen als de onderwijsorganisatie geheel anders moeten inrichten. ICT is hierbij uiteraard niet de enige succesfactor, maar biedt een basis voor de noodzakelijke onderwijsvernieuwing. De werkelijke onderwijsvernieuwing komt van een daadwerkelijke inzet en integratie van ICT in leerprocessen en in de onderwijsorganisatie.'

René Monténarie: 'Dit betekent wel dat instellingen prioriteit moeten geven aan ICT. Vanuit een heldere meerjarige visie op ICT, die is afgestemd op de onderwijsvisie.'

TECHNOLOGIE IS GEEN REDEN MEER OM ICT NIET OP ORDE TE HEBBEN.

 GUUS DELEN: 'We zitten in een fase van de ontwikkeling van onderwijs-ICT waarin onderwijsinstellingen met *proven technology* kunnen werken. Hierdoor is het afbreukrisico van de basisdiensten gering. Ook de digitale leeromgevingen die door een Application Service Provider worden aangeboden – de software draait op een externe server waarop leerlingen en docenten via het internet kunnen inloggen – hebben hun betrouwbaarheid bewezen. Afnemers hoeven niet meer bang te zijn voor uitval van de diensten. De continuïteit van het leerproces komt niet meer in gevaar.'

 DIANA HOOGEVEEN: 'Nu is dan ook het moment dat er tot gedeelde standaarden voor informatie-uitwisseling moet worden gekomen. Pas als instellingen op dezelfde wijze administreren, kunnen zij van elkaars gegevens gebruik maken. Een voorbeeld van zo'n gedeelde standaard is een persoonlijk en uniek identificatienummer voor lerenden. Nu zit de informatie van de lerenden nog bij de onderwijsinstellingen, pas als al die gegevens aan een persoonlijk identificatienummer worden gekoppeld, kan de student zich daadwerkelijk vrij tussen de verschillende onderwijsinstellingen heen en weer bewegen.'

FINANCIERING MET RUGZAKJES

 GUUS DELEN: 'Om die vorm van onderwijs te realiseren is er meer nodig dan alleen een generieke ICT-infrastructuur. De huidige financieringsstructuur van het onderwijs werkt de verkeerde concurrentie in de hand. Omdat onderwijsinstellingen steeds meer worden afgerekend op het aantal diploma's dat lerenden bij hun halen, concurreren ze op de grootste gemene deler. Ze willen de veelvoorkomende "doorsneestudent" aan zich binden. Beter is het om elke lerende de beschikking te geven over een rugzak met geld, zodat hij zelf zijn onderwijs in kan kopen. Dat dwingt de instellingen in elke unieke leervraag te voorzien.'

 WILLEM-JAN VAN ELK: 'Daar zou de politieke discussie over moeten gaan, in plaats van de vraag of er gratis schoolboeken moeten komen. Over dat laatste heb ik mijn bedenkingen, gratis schoolboeken zijn een rem op de verdere innovatie van leermiddelen. De transitie naar een gevarieerd aanbod van elektronische leermiddelen zou erdoor in de kiem kunnen worden gesmoord.'

 RENÉ MONTENARIE: 'Een oplossing hiervoor kan zijn onderwijsinstellingen verantwoordelijk te maken voor de inkoop van alle leermaterialen, zowel boeken als digitaal. Deze kosten verdisconteren ze dan vervolgens in het school- of collegegeld. De lerende beslist of hij het geld uit zijn rugzakje hieraan wil uitgeven. Op deze manier maak je de onderwijsinstellingen verantwoordelijk voor de kwaliteit van alle facetten van het onderwijs dat zij bieden. Voor leermateriaal zal dit leiden tot efficiëntere besteding van middelen en investeringen in de gewenste digitalisering van leermateriaal, die maatwerk mogelijk maakt.'

 GUUS DELEN: 'Technisch is dit geen moeilijk operatie, organisatorisch is het een grote stap. Kijk bijvoorbeeld maar eens naar de universiteiten. Vaak heeft elke faculteit nog zijn eigen ICT-voorzieningen. Die infrastructuur wil je niet alleen binnen, maar ook tussen de universiteiten standaardiseren.'

 DIANA HOOGEVEEN: 'Deze stappen moeten niet alleen worden genomen uit overwegingen van efficiëntie – een lagere prijs door schaalvoordelen – maar ook omwille van de effectiviteit. Een Shared Service Center tussen scholen of faculteiten kan zich specialiseren, beter personeel aannemen én hun vasthouden door een interessanter carrièrepad te bieden.'

 GUUS DELEN: 'Generieke ICT leidt bovendien tot een kwaliteitsinjectie van het onderwijsaanbod zelf. Als lerenden makkelijker van onderwijsinstellingen kunnen wisselen, komt er concurrentie om de gunst van de lerende op gang. Onderwijsinstellingen zullen zich van elkaar moeten gaan onderscheiden, zich meer specialiseren. Nu doen ze vaak nog te veel hetzelfde.'

 RENÉ MONTENARIE: 'Je standaardiseert dus de organisatie van het onderwijs, de back office, om het onderwijsaanbod, de front office, zich te laten specialiseren en maatwerk mogelijk te maken. Paradoxaal genoeg leidt de inzet van ICT dan zowel tot meer concurrentie als ook tot meer samenwerking. Meer concurrentie op het primaire proces, meer samenwerking in de uitvoering van ondersteunende diensten. Bovendien wordt door een goede communicatievoorziening de samenwerking met het bedrijfsleven beter gefaciliteerd.'

Het beroepsonderwijs loopt hierin voorop. De laatste jaren zien we dat steeds vaker succesvol, samen met het bedrijfsleven, leerwerktrajecten worden aangeboden.'

Paradoxaal genoeg leidt de inzet van

ICT dan zowel tot

meer concurrentie

als ook tot

meer samenwerking